

?? ??????? ??????? ?? ?? ??????? ?? ?????????????? ??????? ?
 ??????? ???????????

Description

Археолог по образование и журналист по призвание, Димана Трънкова ни дава възможност да надникнем в интимността на литературното творчество. С искрен и много личен тон тя споделя с нас надеждите, творческия порив, ограниченията и разочарованията на един писател в днешна България.

Димана Трънкова е родена през 1980 г. и олицетворява това поколение писатели от постсоциалистическия преход. Спомняйки си за упадъка на социализма в младостта си, тя преживява трудностите на бюджетните съкращения и мъките на масовото разединение на държавата през 90-те години на миналия век. Подобно на съвременниците си, тя е почувствала разочарованието от отчаянието на едно общество в криза, което се разпада и същевременно се преоткрива, нито съвсем същото като старото, нито съвсем чуждо на историята си. « Една криза става катастрофална само ако реагираме на нея с готови идеи », пише философът Хана Аренд(1).

Димана Трънкова отговаря, като мисли отвъд себе си, създава литература, която има смисъл, възражда езика, оставайки му вярна, и ни предупреждава какво може да се случи с българското общество... Една сгъстена версия на съвременния български писател, Димана Трънкова е чудесна илюстрация на прочутото « Аз сме » на нейния колега Георги Господинов(2).

Как започна да пишеш? Защо?

През лятото на 2009 г., докато България затъваше в последиците от прясната световна икономическа и финансова криза, аз бях затънала в ранна криза на средната възраст.

Наближавах тридесетте си години и не бях постигнала нищо, което при критичен поглед отстрани да изглежда като постижение. Пътувах често и на интересни места. Пишех в англоезичното списание [Vagabond](#) за живота в България преди векове и днес. Не бях щастлива. Чувствах се самотна. Бях несигурна – за работата си, за живота си, за бъдещето си. Разполагах с повече свободно време, отколкото бях свикнала да имам. Страдах от неосъзнатата, но остра нужда да създам нещо. Нещо по-трайно от статиите с един месец живот, които пишех за [Vagabond](#).

В такова състояние се озовах пред [Ситовския надпис](#). Подобните на руни знаци, издялани в странно оформена скала край обезлюденото село Ситово в Родопите, са една от слабопознатите загадки на България. Криви и плитки, сиви като камъка, в който са врязани, през по-голямата част от времето те едва се забелязват. Може би точно заради това онези, които ги гледат, виждат в тях това, което искат да видят.

През 1943 г. полицията на Царска България (разказва една история, чиято достоверност не съм проверявала) решила, че руническите знаци са шифър, с който Александър Пеев, български офицер и съветски шпионин, комуникирал със СССР. Пеев напразно обяснявал, че е пратил странните знаци в Украйна, защото е търсил помощ за тяхното разчитане.

Историците-аматьори твърдят, че Ситовският надпис е създаден от някой от древните – и безписмени според официалната наука – народи, заели своето ДНК на съвременните българи. През комунизма надписът е смятан за

протославянска писменост. Напоследък се приписва на древните траки.

Селяните, които завели Александър Пеев при надписа през 1928 г., вярвали, че знаците указват къде е скрито съкровище. Иманярството по българските земи е на векове. Има го и днес. Заменили романтичните стари легенди с металотърсачи, съвременните иманяри унищожават цели антични градове, безчувствени за разрушението, което предизвикват, оплетени в мрежата на организираната престъпност, простряна от бедните села до върховете на държавата.

Ситовският надпис може би никога няма да бъде разчетен. Може би дори не е надпис и за него трябва да говорят геолозите вместо лингвистите или историците. Но историите и фантазмагориите, които са се напластали около него, показват в миниатюра какви са България и българите през последните няколко века.

Когато през лятото на 2009 г. пътувах от влажната прохлада на Родопите към задухата и прахта на София, мислех за друго. Все още развълнувана от смелостта ми да преглътна страха си от височини и да изпълзя по късата, но стръмна пътека до Ситовския надпис, си казах, че мястото би било чудесно за трилър от типа, с който Дан Браун стана милионер.

Представете си само. Тайнствен древен надпис. Кърваво убийство. Хилядолетна загадка! Всички съставки за международен бестселър и тълпи от международни туристи.

И една бодлива мисъл: Ами ако аз напиша този трилър? Не, не мога. Защо да не мога? Ето ми шанс да оставя след себе си нещо повече от дузини статии в списание, заплашено от фалит. Ще пренапиша историята на живота си. Когато ме попитат защо съм завършила археология, но не работя като археолог, повече няма да отговарям с тренирана ирония: *«Отказах се заради високата заплата, перспективата за развитие и добрите колегиални отношения»*. Ще отвърщам със скромна усмивка: *«Това, че съм журналист с археологическо образование определено ми помогна да напиша*

първия си бестселър».

Житейският поврат ще излезе от сянката на съмнението (кой решава да следва археология вместо право в България през 1999 г.?) и ще придобие ореола на интуитивното решение, което е изглеждало глупаво и наивно, но в крайна сметка е било правилно.

Прашните летни дни в София се точеха, вътрешната дискусия продължаваше, а идеята ставаше все по-плашеща, все по-вълнуваща, все по-привлекателна. Появиха се герои. Започнах да чувам разговори. Да виждам ситуации.

Една вечер си пуснах музика, налях си едно малко уиски и написах първите изречения от историята за ритуалните убийства, извършени на древни тракийски светилища от някой, който сякаш използва «Историята» на Херодот за наръчник.

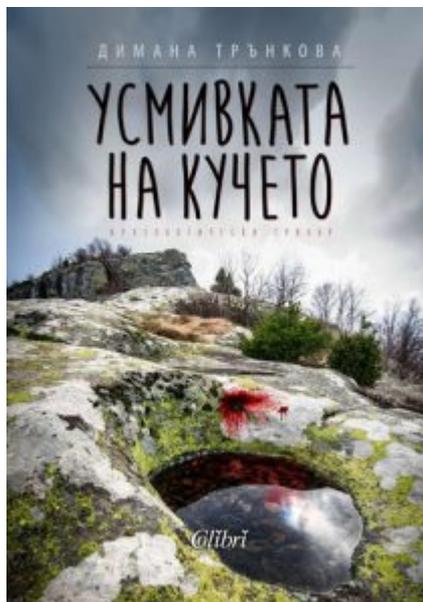
Няколко глави по-късно моята история започна да мутира.

Формулата на историческия трилър повелява, че зад цялото зло на света стоят тайни общества и езотерични конспирации. Но аз не вярвам в тайни общества и конспирации. Нямах да е честно да тръгна в този коловоз – нито спрямо мен, нито спрямо читателите, нито спрямо героите на книгата, които усещах все повече като живи.

Зарязах конвенциите на жанра и оставих историята сама да приеме форма: портрет на България и българите след две десетилетия на травматичен преход от регулирано комунистическо общество и тоталитарна държава към проблематична либерална демокрация и свободен пазар. Свят на обезлюдяващи се села, емиграция, задушаваша организирана престъпност и избуяващ национализъм. Свят, който двама журналисти – самотни и

търсеци нещо, което да осмисли живота им, – наивно мислят, че могат да променят. Едната от тях, разбира се, е завършила археология.

Доколко съм разказвала за себе си? Полагах съзнателни усилия да не пиша автобиографично и мисля, че успях. Но човек може да избяга от себе си само донякъде – и може би не трябва да го прави.

След три блажени години, в които писах тайно и развих нездравословна връзка с алкохола, [Усмивката на Кучето](#) намери първите си читатели. Не стана бестселър, макар че вече е библиографска рядкост. Появиха се още няколко български археологически трилъра. Те обаче вървят в колхоза на Дан Браун.

А аз написах продължение на историята – като антиутопия. Втората ми книга, [Празната пещера](#), събра страха ми от технологичния ни паноптикум и от авторитарната посока, в която България и светът поеха през 2010-те. И опасението, че ако аз се изправя пред морален избор от типа свобода или сигурност, истина или оцеляване, ще взема решение, от което ще ме е срам.

Странно пътешествие. Докато пишех, понякога ползвах актуалните новини. Понякога в актуалните новини имаше събития, които бях измислила месец по-рано с твърдото убеждение, че няма как да се случат. Веднъж, докато описвах земетресение, стана истинско земетресение.

Днес понякога, докато чета новините, мърморя « *Аз казвах ли ви, че така ще стане! Да бяхте прочели Празната пещера! Да бяхте я разбрали!* ». После се смее, или наливам си едно малко, или се жалвам на близък човек със смесица от самоирония и гняв. Аз казвах ли ви!

Какви са трудностите като писател в България?

Подобно на трудностите на всеки писател навсякъде по света. Да имаш какво да кажеш, да откриеш как да го разкажеш, да намериш път към читателите и (поне в моя случай) да не се пропиеш съвсем, докато го правиш.

И също: как да стигнеш до читатели извън България, при положение, че пишеш на « малък » език, добрите преводачи са малко и държавна политика в тази област на практика няма. Аз имах огромния късмет да срещна преводачката Мари Врина-Николов и да открия в нея благосклонен читател, приятел и съюзник, който се бори за френските издания на *Усмивката на Кучето* и *Празната пещера*.

Как изглежда българската литературна сцена?

Преди време участвах в семинарите по творческо писане на фондация « Елизабет Костова », които насърчават проходящи български и англоезични автори. На финала имаше среща с ученици. Седяхме ние, участниците, и си предавахме микрофоните, докато публиката питаше. Как пишете? Защо пишете? Какво ви вдъхновява? И ние отговаряхме – десет усти, въображения, надежди. Отговаряхме едно и също. Срещата спокойно можеше да бъде с един проходящ писател.

С утвърдените автори е същото. Те само отговарят по-умело, с рутина и – зависи от характера, – с известна досада.

Но отговорите са едни и същи. Не знам дали е така, защото творческият процес е еднакъв при всички, независимо от крайното качество и славата. Или толкова сме чели и слушали други писатели по същия въпрос, че сме попили думите им и неволно ги повтаряме, защото така е « писателско »?

Затова стоя извън литературната сцена.

Освен това не се смятам за писател. Аз само написах две истории, които нямаше как да не напиша, и се намери кой да ги издаде. Опитът ми да напиша трети роман, «защото така правят истинските писатели», беше поучителен провал. Това е.

Имаш ли други проекти?

Днес съм пряко прехвърлила четиридесетте. Пак е криза. Не пътувам толкова. Още пиша за Vagabond, още се притеснявам дали няма да фалираме. След дълга и болезнена съпротива приех съдбата на *Усмивката на Кучето* и *Празната пещера*. Връзката ми с алкохола е по-здравословна. Спечелих приятели, загубих приятели. Понякога съм самотна.

Енергията, която влагах за писането на романи, отива за писането на статии за Vagabond. В интернет животът им е доста по-дълъг от месец – поне, докато www.vagabond.bg е онлайн. Вместо художествена литература пиша документалистика – книги на английски език за културно-историческото и религиозно наследство на България. Независимо дали е на хиляди или на 40 години, то е разнообразно и вълнуващо. Няма нужда от измислени древни писмености, за да е «секси». Просто трябва да го познаваме. Последните ни книги [A Guide to Communist Bulgaria](#) и [A Guide to Jewish Bulgaria](#) са за това – за миналото, скрито пред очите ни по улиците, по които минаваме всеки ден. Следващата е за Странджа – «мистичната» планина на ходещи по живи въглени нестинари, обезлюдени села и развалините на казарми и телени огради, охранявали границата на социалистическа България с натовска Турция.

Понякога писането на художествена литература ми липсва. Но само понякога.

Бележки :

(1) Hannah Arendt, *Between Past and Future. Six exercises in Political Thought*, The Viking Press Inc, 1961, p. 174.

(2) Guéorgui Gospodinov, *Physique de la mélancolie*, Editions intervalles, 2015, prologue.

Снимки : © Милена Попова.

[Линк към френската версия на статията](#)

[Линк към английската версия на статията](#)

* Асен Слим е професор по икономика в Националния институт за източни езици и цивилизации (Inalco). [Блог](#).

За да цитирате статията : Assen SLIM (2021 г.), « Да изведеш живота си от сянката на съмнението? Интервю с Димана Трънкова », *Regard sur l'Est*, 6 юли.

DOI

10.5281/zenodo.18518450

Retour en haut de page

date créée

06/07/2021

Champs de Méta

Auteur-article : Асен Слим*